

سیزده بدر ، پیروزی "اسب سپید" بر "اسب سیاه"

علی جلالی

فرو می‌رود و در آن جا با "اپوشه" روبرو می‌شود و سه شبانه‌روز می‌جنگد. "اپوشه" نیز اسبی سیاه و ترسناک است. بار اول ایزد به علت این که مردم به او قربانی نداده‌اند شکست می‌خورد اما بار دوم اورمزد برای او قربانی داده و نیروی ده اسب، ده گاو نر، ده کوه و ده رود در "تیشتر" دمیده می‌شود و او پیروز می‌گردد و آب به مزارع و چراگاه‌ها جاری می‌گردد و باران بر هفت اقلیم می‌بارد.

اهمیت "تیشتر" نزد ایرانیان زمانی مشخص می‌شود که به آب و هوای نه چندان خوب ایران و وضعیت اقتصادی مردم آن روزگار که بر پایه‌ی کشاورزی بود توجه کنیم.

گفته می‌شود، هر قطره‌ی بارانی که "تیشتر" به وجود آورد، به اندازه‌ی تشتی شد تا آب به بلندی قامت مردی زمین را فرا گرفت. جانوران موذی (هریمنان) به ناچار به سوراخ‌های زمین فرو رفتند و آنگاه مینوی باد آب‌ها را به کرانه‌های زمین برد و بدین گونه دریای گیلهانی را ایجاد کرد (cosmic ocean منظور دریای و روکشه یا فراخکرت (در پهلوی) است).

در بُندهشن و در سرود مختص به "تیشتر" عمل زندگی بخش او از جنبه‌ی های گوناگون توصیف شده است. در بُندهشن وی ایجادکننده‌ی اولیه‌ی باران و دریاها و دریاچه‌هاست. در "تیشتر" "یشت تکیه بیشتر بر این است که در گردش سالانه‌ی طبیعت، "تیشتر" "سرچشمه‌ی دائمی آب‌هاست، کسی است که فرزند عطا می‌کند، جادوگران را درهم می‌شکند، سرور همه‌ی ستارگان و حامی سرزمین‌های آریایی است. به اهمیت آن موجود یا ستاره‌ای که بر زمان ریزش باران نظارت دارد، آنگاه می‌توان پی برد که آفت بزرگی را به یاد آوریم که ناشی از گرمای تابستان و خشکسالی است و سرزمینی با بیابان‌های گسترده را تهدید می‌کند.

در ایران باستان تمامی روزهای ماه، نام مخصوص خود را داشته‌اند که تطابق آنروز با همان ماه مناسبت جشنی بوده است که به نام همانروز مطرح می‌شده است. از این رو، روز سیزدهم هر ماه "تیشتر" یا تیرروز نام داشت که متعلق به فرشته باران بود. ایرانیان باستان از چندی قبل از سال نو، هفت طبق یا سینی را با دانه‌های هفت غله (گندم، جو، نخود، لوبیا، ارزن، عدس، ماش) میپوشاندند تا هم در ابتدای سال نو سبزی در خانه و بر سر سفره هفت سین داشته باشند و هم روز سیزدهم فروردین که متعلق به "تیشتر" ایزد بود.

از این روست که سبزه‌ها را به آب روان می‌سپردند. اکنون نیز این روز بزرگداشت شده و مردم آریایی در هر کجای دنیا، به دل طبیعت رفته و جشن سیزده بدر را برگزار می‌کنند.

اما اینکه در تاریخچه‌ی این جشن بزرگ چه رازهایی نهفته است شاید مطلبی باشد که توجه شما خوانندگان عزیز را به خود جلب کند. "تیشتر" در منابع زرتشتی ایزد باران دانسته شده است. ستاره مظهر او شباهنگ است. هر سال پس از چیرگی بر "اپوشه" (دیو خشکسالی) مخزن باران در دریای "فراخکرد" را باز می‌کند.

"تیشتر" خاستگاه باروری خاک است. "تیشتر" پدیدآورنده‌ی آب‌ها، رودها، دریاها و دریاچه‌ها و پدیدآورنده‌ی فرزندان از مردم، درهم شکننده‌ی جادوگران، سرور ستارگان و پاسدار آریایی‌ها است.

برای دچار نشدن به خشکسالی باید به او قربانی می‌دادند تا قدرتمند شود و بر "اپوشه" دیو خشکسالی پیروز گردد. "تیشتر" در نبرد گیلهانی با "اپوشه"، دیو خشکسالی، مبارزه می‌کند. سیاره‌ی تیر نماد اوست و ماه تیر از آن اوست. روایت است که او به صورت اسبی سفید و زیبا با گوش‌های طلایی به دریای گیلهانی